

نکته‌هایی برای ایجاد عادت‌های مطلوب در انجام تکالیف دانش‌آموزان

مرتضی مجدفر

اشاره

سال نو آغاز شده است و شایسته است که در درآمد و گشایش رشد آموزش ابتدایی در سال جدید خورشیدی، رویش مجدد طبیعت و برآمدن گل و غنچه‌ی بهاری به شما مخاطبان محترم تبریک گفته شود. در چنین هنگامه‌ای، شاید سخن گفتن از آموزش و یادگیری، قدری غریب به نظر آید، ولی وقتی در یک نشریه‌ی آموزشی کار می‌کنیم، ضمن لحاظ کردن مناسبت‌ها و ایام تقویمی خاص، لاجرم باید به اصل خویش برگردیم و حرف‌های اصلی خودمان را فراموش نکنیم.

انتشار یادداشت سردبیر مجله، در شماره‌ی پیش با استقبال خوبی از سوی آموزگاران و مدیران مدارس روبه‌رو شد. برخی از آن‌ها با اشاره به ۱۶ نکته‌ای که در این یادداشت آمده بود، اذعان می‌کردند که از این مطالب نکته‌ای، بیش از مقالات علمی چاپ شده در این زمینه استفاده کرده‌اند و استقبال اولیا هم از این نکته‌ها خوب بوده است. به این قبیل مطالب، نوشته‌های کنسرو شده یا ساندویچی گفته می‌شود که با در نظر گرفتن نیازهای روزافزون جوامع صنعتی و مشغله‌ی مخاطبان، در صددند اطلاعات مورد نیاز آن‌ها را با کمترین حجم در اختیارشان قرار دهند. به دلیل استقبال مخاطبان مجله، بر آن شدیم یادداشت این شماره را نیز به همان موضوع اختصاص دهیم؛ با این توضیح که از یادداشت شماره‌ی قبل و یادداشت این شماره، هر زمان که احساس نیاز کردید، می‌توانید استفاده کنید و مفاد آن‌ها را با اولیا به بحث و تبادل نظر کارگاهی بگذارید. ولی بهترین زمان برای طرح این نکته‌ها، آغاز سال تحصیلی و هنگامی است که اولین حرف‌هایتان را در ابتدای یک دوره‌ی جدید با اولیای دانش‌آموزان در میان می‌گذارید.

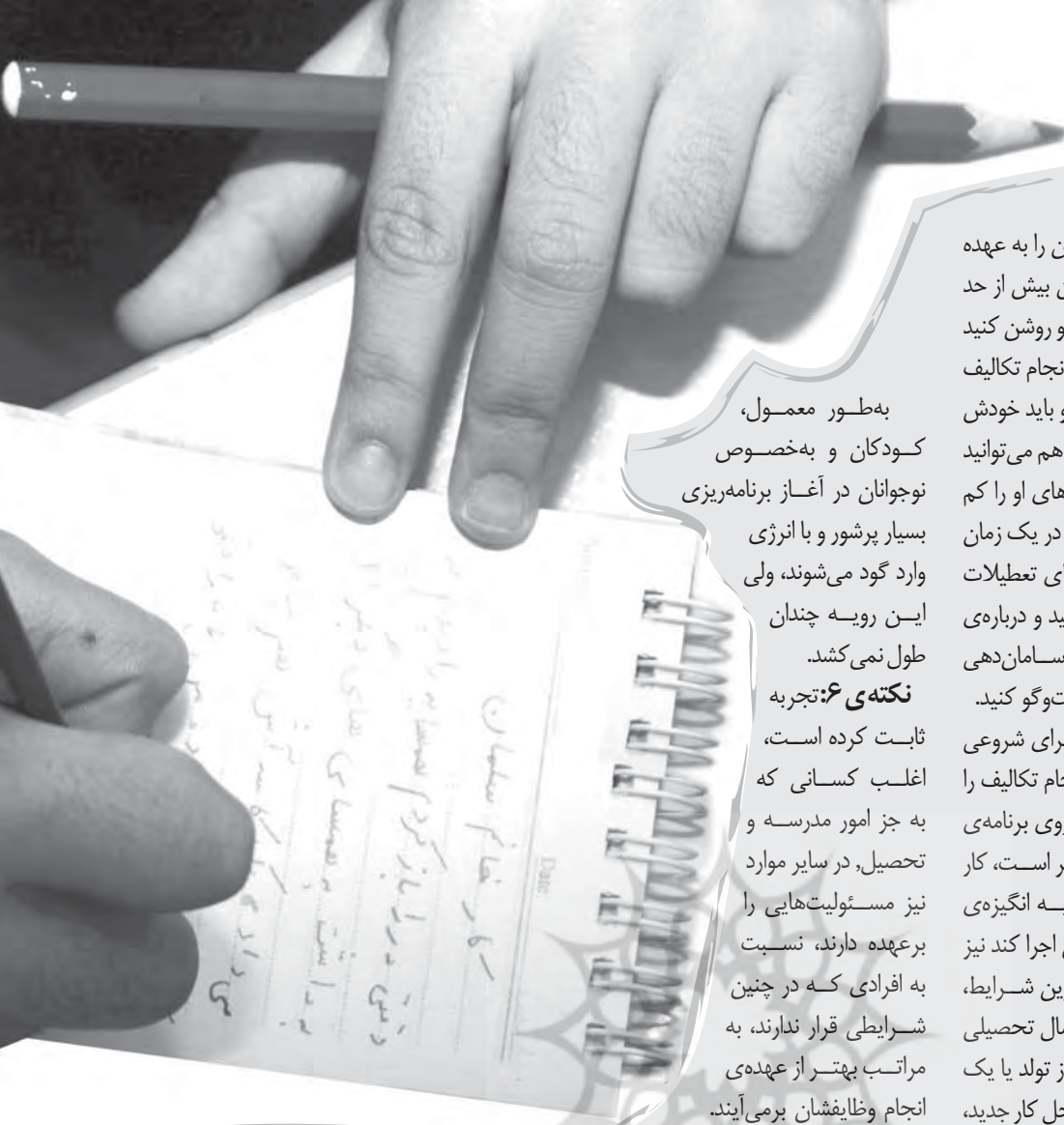
بخش دوم این یادداشت ویژه‌ی اولیایی است که در زمینه‌ی تکالیف فرزندان خود به تمرین‌های بیشتری نیاز دارند، در این یادداشت هم با هفت نکته‌ی دیگر آشنا می‌شویم. این نکته‌ها را نیز حتماً با پدران و مادران دانش‌آموزان خود در میان بگذارید.

انجام تکالیف شب توسط فرزندان به موضوع پیچیده‌ای در خانه‌ی شما تبدیل شده است، برای عوض کردن عادت‌های قدیمی به وقت احتیاج دارید و باید با احتیاط این کار را انجام دهید، حتی اگر کاری سخت به نظر برسد. گاهی لازم است مدتی از تلاش برای تغییر وضعیت دست بردارید و اجازه دهید اوضاع به شرایط آرامش بازگردد. بعد از این مدت می‌توانید به روش‌های دیگر بیندیشید و در صورت لزوم از مشورت افراد صاحب‌نظر استفاده کنید.^۱

نکته‌ی ۳: در نظر داشته باشید که مدرسه، تکلیف شب و یادگیری اول از همه جزو حیطه‌های زندگی فرزند شماست. به همین دلیل هم، خود او باید بتواند تعیین کند

دائمی خسته شده‌ام.
* باعث شده است در برنامه‌ی زمانی افراد دیگر خانواده، آشفتگی به وجود بیاید.
* می‌ترسم که فرزندم امسال قبول نشود یا به شرایط مطلوبی از یادگیری دست پیدا نکند
* گمان می‌کنم که فرزندم بی‌نظم است و به انضباط بیشتری نیاز دارد.
* دنبال زمانی می‌گردم که لااقل عصرها، بتوانم اوقات فراغتی برای خانواده‌ام دست و پا کنم.
این فهرست مهم است، چون می‌توانید اگر خواستار تغییری واقعی هستید، با فرزندان بحث کنید.
نکته‌ی ۲: اگر مدت‌هاست که چگونگی

نکته‌ی ۱: قبل از آن‌که با کودکان بنشینید و قاعده‌ی جدیدی برای انجام تکالیف‌های او پیدا کنید، اول باید خودتان به‌طور دقیق بدانید که چه می‌خواهید و چرا می‌خواهید؟
فهرستی از دلایلی را که می‌خواهید در طول یک هفته وضعیت فعلی را تغییر دهید، بنویسید. در این فهرست می‌توان این موارد را ذکر کرد:
من می‌خواهم کودکم یک برنامه‌ی زمانی برای انجام تکالیفش داشته باشد، زیرا:
* پس از آن، در مدرسه وضعیت درسی بهتری خواهد داشت.
* لذت بیشتری از یادگیری خواهد برد.
* از این موش و گربه‌بازی و دعوی

به‌طور معمول،

کودکان و به‌خصوص نوجوانان در آغاز برنامه‌ریزی بسیار پرشور و با انرژی وارد گود می‌شوند، ولی این رویه چندان طول نمی‌کشد.

نکته ۶: تجربه

ثابت کرده است، اغلب کسانی که به جز امور مدرسه و تحصیل، در سایر موارد نیز مسئولیت‌هایی را برعهده دارند، نسبت به افرادی که در چنین شرایطی قرار ندارند، به مراتب بهتر از عهده‌ی انجام وظایفشان برمی‌آیند.

به این ترتیب، خوب است مسئولیت

انجام برخی امور را به فرزندان بسپارید. برای این کار بهتر است فهرستی از کارهایی را که او می‌تواند انجام دهد، در اختیارش قرار دهید و از او بخواهید کاری را که بیشتر به آن علاقه‌مند است، انتخاب کند. سپس شرایط انجام کار و انتظارات خود را از او بازگو کنید و جزئیات آن را شرح دهید. به این ترتیب می‌توانید امیدوار باشید که وی با انجام وظیفه‌ی تازه‌اش (هر چند بسیار ساده و معمولی و مانند جمع کردن وسایل شام از سرمیز باشد) مسئولیت‌پذیری بیشتری پیدا کند.

نکته ۷: گاهی بد نیست برای پیدا

کردن راه‌حل مشکل انجام ندادن تکلیف فرزندان، او را محور مشاوره قرار دهید و بپرسید چرا در این ارتباط بی‌اعتنا است. برای این کار سوالات ساده‌ای بیان کنید. مثلاً بپرسید آیا تو هم فکر می‌کنی که ما در انجام ندادن تکلیف تو مشکلی داریم؟ فکر می‌کنی

که چه زمانی مایل است انجام آن را به عهده بگیرد، ولی اجازه ندهید کودکان بیش از حد در تصمیم‌گیری آزاد باشد. برای او روشن کنید که هر روز ساعت مشخصی به انجام تکالیف و یادگیری اختصاص می‌یابد و او باید خودش را با این برنامه تطبیق دهد. شما هم می‌توانید برحسب سن فرزندان، خواسته‌های او را کم و بیش رعایت کنید. بنابراین در یک زمان مناسب، مثلاً در یکی از روزهای تعطیلات آخر هفته، با فرزندان بنشینید و درباره‌ی برنامه‌های جدیدی که برای سامان‌دهی تکالیفش در ذهن دارید، با او گفت‌وگو کنید.

نکته ۴: بهترین زمان برای شروعی

تازه در نگرش به چگونگی انجام تکالیف را پیدا کنید. برای این که کسی روی برنامه‌ی جدیدی که برای یادگیری مؤثرتر است، کار کند، علاوه بر مقداری وقت، به انگیزه‌ی مثبتی که بتواند آن را به خوبی اجرا کند نیز نیاز دارد. طبیعی است که بهترین شرایط، آغاز یک سال جدید، آغاز یک سال تحصیلی جدید، پایان یک تعطیلات، روز تولد یا یک تغییر قابل توجه مانند رفتن به محل کار جدید، منزل جدید، تغییر تزیینات اتاق و... باشد. مهم این است که تغییر در عادات‌های انجام تکالیف را با یک تغییر مثبت دیگر همراه سازید.

نکته ۵: اگر به هر دلیلی لازم باشد

برای امور درسی و انجام تکالیف فرزندان برنامه‌ریزی کنید، به هیچ‌وجه این کار را به صورت اجباری انجام ندهید، چرا که ضمانت اجرایی نخواهد داشت. باید شرایطی پیش بیاید که فرزندان خودش نسبت به برنامه‌ریزی احساس نیاز کند و برای چنین کاری پیش قدم شود.

در اقدام عملی برای برنامه‌ریزی هم، سعی کنید فقط نقش راهنما داشته باشید. راهنمایی شما زمانی مؤثرتر خواهد بود؛ که اول، منطقی رفتار کنید و برنامه را به صورت مجموعه‌ای از فعالیت‌های زیاد و جزئی درنیارید؛ دوم این که مراقب رفتارهای احساسی و هیجانی فرزندان باشید.

چرا این مشکل وجود دارد؟ اگر با سکوت او روبه‌رو شدید، مثال‌هایی را به شکل کوتاه و مستقیم ذکر کنید. مثلاً بگویید چنین مشکلی ممکن است به‌خاطر سخت‌بودن تکلیف باشد، شاید هم تو علاقه‌ای به آن در خودت احساس نکردی؟! ممکن است مشکلی در مدرسه داشته باشی؟ شاید هم من مزاحم تو هستم؟! چنین گفت‌وگوهایی، اغلب به ایجاد پل‌های ارتباطی بیشتر بین شما منجر و نیز باعث می‌شود فرزندان در مقابل تصمیم‌های جدید مقاومت نکنند.

پی‌نوشت

۱. برای آگاهی بیشتر در زمینه‌ی چگونگی همراهی پدران و مادران و آموزگاران با انجام تکالیف دانش‌آموزان نگاه کنید به: نوآوری در یادگیری با تکالیف درسی خلاق (راهنمای برای آموزگاران، پدران و مادران)، نوشته‌ی: مرضی مجدفر و زری آقاجانی، تهران: انتشارات امروز، ۱۳۸۹.